

Filip Florian
KISUJAK

Fordította
KARÁCSONYI ZSOLT

Filip Florian
KISUJJAK

MAGVETŐ
BUDAPEST

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Filip Florian: Degete mici, Polirom, 2005
A könyv megjelenését támogatta:
Institutului Cultural Român,
Bucharest, Romania

Copyright © Filip Florian, 2005
Hungarian translation © Karácsony Zsolt, 2008

*Mirelának, aki a legjobb kávéfőző a világon.
Mosolya megolvaszt.*

I. FEJEZET

1.

Mindazok, akik nem tudtak ellenállni a monográfia-írás kényszerének – a tanító, az ügyvéd, két szerzetes, az állatorvos és az állomásfőnök –, abban a tudatban éltek, hogy az üresen hagyott római castrumot végérvényesen elnyelte a föld (mert építői felgyújtották, vagy valami pusztító kórral, esetleg az Úristennel találták szemben magukat). Úgy hitték, hogy a történelem során homok és agyagrétegek, no meg csernozjom rakódott vastagon a principiára, a thermákra, a canabae-ra és a raktárakra, azt beszélik, hogy szinte érzékien dús növényzet foglalta el a domboldalakat. A város eredetének meghatározása és az első írásos említések felkutatása után a mélabús krónikaírók már nem törődtek az épületmaradványokkal. Egészen 1932-ig, amikor is egy csapatnyi lelkes archeológus feltárt néhány félig leomlott falat. Az eseményt csak röviden jelezték, mert nem is az évezredes sötétség után napfényre került romok keltették fel a figyelmet, hanem egy különös lény jelenléte a professzorok és diákok között. Egyesek ellenségesen, mások a csodálat hangján szóltak erről a különös alakról (semmiképp sem semlegesén), Stratulat ügyvéd munkájában pedig egy

szénrajzzal kiegészítve megtalálható az egészen rövidre nyírt hajat, lovaglónadrágot és lovaglócsizmát viselő nő, akinek személyleírása egyezett egy húsz centiméter hosszú cigarettaszipka tulajdonosáéval.

Nem volt párja, annyira jól beszélt franciául, tudtam meg az ügyvéd soraiból, lágy, hullámzó mozdulatokkal lépdelt, határozottan szólt az ásatásoknál alkalmazott napszámosokhoz, miközben légiesen táruló ajkai közül mazsola illata áradt. Az állatorvos egy tollait felborzoló, párzasi időszakban a kakasokat véres csatákra ingerlő búbos bankához hasonlította; a vasutas csak az expresszvonat luxusfülkéiben látta utazni, mindannyiszor elegáns urak (néha egy miniszter vagy egy generális) társaságában, akik vágyaik maradékát a kaszinó rulett- és bakaraasztalainál játszották el.

A tanító és a rendfőnök atya szövegeiből azonban valósággal sütött az ingerültség és a keserű panasz, hiszen azon a nyáron és őszön a fiatalabb generáció, vagyis tágabb értelemben a hívők nyája késztetést érzett arra, hogy tiltott utakon járjon. A tanító bosszankodva tapasztalta: a leányiskolában futótűzként terjed el a copf- és bretonvágás divatja, a gimnázium és a középiskola diákjai valósággal versenyeznek, hogy különösen a tanórák ideje alatt, de akár órák után is, önkéntesként segídekezzenek az antik építmények feltárásában; Macarie apát pedig rosszmájúan megjegyezte: a szentmisén részt vevő családfők száma aggasztóan megcsappant, és – a prédikációkból is kivehetően – számos család nyugalma

került veszélybe. Az egyetlen, aki teljesen figyelmen kívül hagyta ezt az egzotikus jelenséget és a körülötte zajló eseményeket, olyannyira, hogy írásából még az sem sejtethető, hogy az elbájoló amazon egyáltalán a világra jött, nem volt más, mint a másik szerzetes, Ioanichie atya.

Mint egy tiszta, csupán a Bibliára és különösen az Ótestamentumra támaszkodó elmélet népszerűsítője, Ioanichie atya biztos volt abban, hogy hajdanán az Atya és a Fiú haragja egyszerre sűrűsödött a vár fölé, egyetlen, mindent elpusztító és megtisztító erőben egyesülve, mely képes volt arra, hogy tizenhét évszázadon keresztül eltakarja összes virágaival, bokraival és fáival együtt a férfiak közötti bűnös viszonyok helyét. Istennek e hú szolgája, akinek sírja ott volt a kolostor udvarán, az egyszerű szerzetesek sírhantjai között, bizonyos volt abban, hogy a vén erőd első köveinek feltárásakor ismét megjelent a bűn és a gonosz, melynek jelenlétét az emberek gesztusaiból és indulataiból olvasta ki.

A városról szóló hat monográfiára a közkönyvtár egy eldugott sarkában bukkantam rá, az egyhetes keresés vége felé.

A szerencse együtt jött a kiújuló gyomorfekéllyel, mert csak a fájdalom egyre erősödő jelzései, valamint egyre szürkébb ábrázatom ébresztett némi szolidaritást, több sikertelen kísérlet után, az intézetet vezető asszonyág savanykás szomorúságának mélyén. Mia asszony (így mutatkozott be nekem) arcán cinkos mosoly futott át, amikor hatalmas mellei közül kihúzta az ott

fityegő kulcsot, és túlsúlya terhe alatt nyögve kinyitotta egy apró helyiség ajtaját, amely az ilyen helyekre jellemzően évszaktalan klíma hatása alatt áporodott levegő, por, penészedő papír és csótányméreg illatkeverékével fogadott. Nem volt több seprűknek, felmosórongyoknak és gázpalackoknak való szűk lomtárnál, melyet mégsem használtak rendeltetészerűen. Ami a pókhálók és az egérürülék közepette elém tárult, nem volt más, mint a városháza régi adománya (a város élő emlékezete, suttopta a debella), amely a testőrezred napi-parancsaiból, a város műemlékeit ábrázoló rajzokból, a szanatórium, a kaszinó és a hotelek vendégkönyveiből, a jótékonyági bálók plakátjaiból, a fontosabb polgárok anyakönyvi lapjaiból és végrendeleteiből, a domboldalakon rendezett autóversenyek műsorából, a felderítők és határőrök himnuszaiából, a fontosabb utcák nevérl döntő tanácsi határozatokból, olyan soha el nem készült épületek, mint a színház, a műjégpálya vagy a Szent Veronika barlangjánál építendő kolostor terveiből állt. Egy egész délelőttre és fél doboz ranitidinre volt szükség, hogy előkeressem a kéziratokat a mappák, tervek, ki-mutatások és sárguló dokumentumok közül. E művelet végére kockás ingem teljesen egynemű szürkébe váltott, szám és orrom keserű hamuval telt meg, míg a szappan és a forró fürdő gondolata csábítóbbnak tűnt, mint valaha. Naivitásomban már azt képzeltem, hogy a Paulina nénitől bérelt szoba csendjében nézhetem majd át a kéz-iratoldalak százait, a Mills fivérek halkán csordogáló ze-

néje mellett, szurokfűtea és pirítós kenyér társaságában, elnyúlva a puha és pihentető ágyon – melegítővel a hasamon. De miközben órák hosszat piszmoztam a jegyzőkönyvhegyek között, a könyvtárosnő harmatcseppnyi jó szándéka is elpárolgott, arcára visszaült a savanykás szomorúság. Csak bámult rám dagadt szemhéjakba merült apró szemével, fújtatva, asztmába hajlón lélegzett, és kitartott amellet, hogy a különlegességek gyűjteményében található ritkaságok csakis az olvasóteremben tanulmányozhatók.

Kikerestem a legvilágosabb helyet az egyik délre néző ablak mellett, és ahányszor csak el tudtam szakadni az ásatás helyszínétől, figyelmesen olvastam azokat a fedésbe merült kéziratokat. Mia asszony és barátnői, valamint a lottószelvényeket töltögető nyugdíjasok rendszerint kellemetlen társaságában, azt reméltem, hogy talállok valamit a várromnál felfedezett csontokkal kapcsolatban. Egymástól igencsak eltérő írásképekkel volt dolgom, az egykori apát helyenként kalligrafikus túlzásoktól sem mentes, rendezett írásától egészen az állatorvos nehezen olvasható, lázongó stílusáig. Nemcsak az írásbeli jellemvonások, de a nyelvhelyességi szint is különbözött, akárcsak az elbeszélői stílus, mégis, mindezek ellenére volt bennük valami zavaróan egyforma, mintha a krónikaírók titokban megegyeztek volna, hogy vitakozni fognak az eseményekről.

Az állomásfőnök például Ferenc József látogatásának elnapolását a magyar vasutasok század eleji összeeskü-

vésének tudta be, a tanító a császári program gyors megváltoztatásában I. Károly megleckézttetését látta, Gavrilcsu doktor a vasúti menetrend és a rókaszezon közötti eltéréssel magyarázta az incidenst, míg Stratulat ügyvéd feltételezése szerint a bécsi udvar döntése mögött olyan szerelmi ügyek húzódtak meg, melyeknek nincs helyük egy hivatalos nyilatkozatban. E fejezetnél, annak ellenére, hogy az egyházi ranglétra két olyannyira különböző fokán álltak, meggyőződéseikben mégis találkoztak, a Habsburg-Lotharingiai ház uralkodójának gesztusát úgy értelmezve, mint az ortodox egyház arcába vágott katolikus gyalázkodást.

Ami a számomra érdekes eseményeket illeti, melyektől a római castrumnál zajló ásatások sorsa függött, világos volt: ha nem bukkanok rá bármilyen utalásra az egyik kéziratban, a többiben sem fogok. Csakhogy az ügyvéd barnás borítójú kéziratában nem akadt semmi, ami magyarázatot adhatott volna a vár területén feltárt számtalan csontvázra. Egy szerdai napon értem az ügyvéd szövegének végére (pontosan emlékszem, mert a nép akkor indult hazafelé egy kupameccsről), már közel járt a hat órához, a záróra idejéhez, s mert ebédnél kihagytam a grízt és a tehéntúrót, gyomorfájdalmaim szörnyen meggyötörtek. A fekélyem okozta rándulások és kiábrándultságom látványa ismét meglágyította a könyvtárosnő szívét, aki úgy érezte: az üres teremben muszáj mellém ülnie és sutyorognia valamit az emberek könyvundoráról. A nap összetöporodott, és kész volt bármelyik pil-

lanatban az egyik erdős hegyhát mögé bukni, amikor megéreztem nedves ujjait a lábam között.

Nem hagyhattam fel a kéziratok olvasásával, túl nagy volt a tét, de az új körülmények között mások időbeosztásától függtem. Ha üresen találtam, be se léptem a terembe, amikor az utolsó emberek is távoztak – igyekeztem velük tartani.

A debella, bár gyakran hordott szemüveget – volt közöttük néhány rombusz alakú, aranyzsinóros szemüveg is –, úgy viselkedett a kínos epizód után, mintha átlátszó lennék, akit lehetetlen észrevenni. Megjátszott érdektelenségében volt valami fenyegető, de viselkedése, szemben a rendőrfőnök csökönységével és a volt politikai foglyok, no meg a bukaresti újságírók hajthatatlanságával, szinte gyermetegnek tűnt.

Az öregurak, e kései antikommunisták, akiket ugyanúgy kínozott és érdekelt a történelem, akár a fiatal zsurnalisztákat, nem fogadták el, hogy a testi maradványok sokasága más is lehet, mint egy közös sírgödör peremén elkövetett tömeges kivégzés eredménye az ötvenes évekből.

A történészek véleménye nem érdekelte őket, a törvényszéki orvos bizonytalanságát a gyávaságának tudták be; valamint csak növelte a gyanakvásukat, és a gyilkosokkal való több évtizedes cinkosság jeleként értelmezték, hogy az ügyészek nem fedeztek fel egyetlen golyónyomot sem. Néhány fog hiánya számukra már bizonyította a kivégzés előtti kízásokat, a koponyák sérüléseit

úgy értelmezték, mint pisztoly és bot hagyta nyomokat, a végtagok viszonylag nagy távolsága a kulcscsonttól és a medencétől azt bizonyította, hogy nem keresztény temetésben részesültek az áldozatok, és az élettelen testeiket a magasból dobták le, esetlegesen. A nap hőse mégis Maxim volt, aki a helyzet tisztázásáig felfüggesztette az ásatási engedélyt, és fáradhatatlanul nyilatkozott: napilapoknak, hetilapoknak, hírügynökségeknek, tévé- és rádióadóknak. Rendőri szimata, rendkívüli profizmusa (hangoztatta folyamatosan) azt súgta neki: felháborító büntényt fedezett fel, mely nem marad bosszúlatlanul. Hogy meggyőzze a kamerákat, de a mikrofonokat és a riportertermagnókat is, az őrnagy megállás nélkül sétáltatta ujjait feketéllő bajuszán, és állkapcsát megfeszítve, komoly hangon kérte a sajtót: értsék meg a nyomozás miatti fokozott diszkréciót.

Ami a monográfiákat illeti, melyek elolthatták volna a vitás kérdések tüzét, nem mutattak semmiféle érdeklődést a középkori nekropoliszok iránt, ahol az elődök leltek örök nyugalomra. Az állatorvos a lovak különös betegségére célozgatott, amely megtizedelte a legdélcegebb méneket az uralkodó első helytartósága előtt, de nem adott hírt a vár falai között lévő temető pontos helyéről.

A reggelen, mikor a dudák és a fúvósok zsvajja birtokba vette a várost, Ioanichie szerzetesatya lapjait olvastam újra. Letettem a mesét, amelyben farkasok veszik körül a kolostort (a vadállatokat az ördög szolgálóiként írja le: veszettül rohantak, annyian, mint a tetvek, egyetlen

nyomon, nem gödröt, de valóságos sáncot ásva a falak alján, hogy azok leomoljanak, és kimerülten zuhanjanak a földre, hosszú, kígyószerű nyelvükkel nyaldosva a porhanyós havat, aztán erőre kaptak: a szabók tűjénél hegyesebb fogaikkal és bicskaéles karmaikkal rágni és kaparni kezdték a kapukat, miközben egyesek fejfel rohantak a szegecselt tölgyfa gerendáknak, mert a felborzolt szőr alatt minden bizonyal szarvaik nőttek), és az emeletről, a közkönyvtár ablakainak egyikéből végignézttem a főutcán zajló különös felvonulást. A nemezkalapos, akit szólistaként szállítottak egy kocsi tetején, úgy tűnt, nem más, mint Luci, aki nemrég kaszálta le a füvet Embury asszony udvarán.

A zenéhez mi köze lehetett?

2.

Hogy az Úristen mindenről tudomást szerezzen, számtalan angyal állt titkos őrhelyén a világra vigyázva (erdei mohával bélelt páholyokban, melyek úgy lógtak a csillagok alatt, mint a léggömbök kosarai, akácfából épült őrtornyokban, melyeknek az égi magasság volt az alapja és hegyükkel a föld felé néztek, a nap testének takarásában, hogy a megvakított halandók ne érezzék, ne sejsék meg a jelenlétüket), ezért elképzelhetetlen, hogy a rengeteg dudálásra és dobpergésre, cintányércsengésre és trombitaszóra ne figyelt volna fel senki. A zaj pedig

a völgyből jött, az állomás környékéről vagy még meszebbről, a TBC-szanatórium felől, és a langyos ebéd előtti levegőben minden dolog miatta történt. Félbeszakadtak a békés séták, megteltek a szállodaerkélyek, a taxisofőrök és a nyári kertek pincéireinek bágyadtsága hirtelen elpárolgott, az elárusítók kiléptek üzleteik elé, a vakációzó gyermekek az édességekkel és szuvenírekkel tömött bódékat, a fagyaltárust, a mozi előtt álló távcsöveket, e régi, a hegyek felé néző optikai eszközöket is magukra hagyták. A park bejáratánál a fotográfus a keleti csecsebecsékkel díszített dromedár mellől, sötét szemüvege mögött pislogva figyelte a láthatárt, azon ügyködve, hogy észrevegyen valamit a posta jobb oldalánál lévő kanyarban, ahol a zajos konvojnak meg kell jelennie. Saša úr az egészen a vízesésig járó, 3-as busz megállójának padján várakozó középiskolás lányoknak olyan hipotézist vázolt fel, miszerint a sanatóriumban a tüdőbetegek reggeli teájába gázt öntöttek bróm helyett.

A sugárút alsó végén szokatlan menet bukkant fel: egy fénylő, fehér Mercedes halottaskocsit húztak maguk után, egy, még abból az időből való alkotmányt, amikor a lovakat jobban megbecsülték. Gépkocsik követték őket égő reflektorokkal és a tükrökre rögzített szalagokkal. Lassan haladtak előre, mint valami közlekedési átjuttatóság szereplői, de nehéz volt kitalálni, merre tartanak, miután a temető és a templom már a hátuk mögött maradt. Egyetlen pap se kísérte a menetet, de az elöl haladó limuzin sofőrje görcsösen rezegtetett hangon fújta, hogy

„Emléke örökké élni fog”. Ezt először a gyógyszerésznő, Fotiade asszony vette észre, és a polgárok lelki békéjéért rögtön a Szűzmáriát hívta segítségül. Ő ismerte fel először a volánnál ülő férfit, és rögtön el is sápadt, apró macskafogaival ajkait harapdálta, aztán visszavonult a laboratórium üvegcséi és gyógyító főzetei közé.

A kocsi ablakain kitüremkedő dobszerelés és annak réztányérjai úgy fénylettek a júniusvégi levegőben, mint a selyempapír, miközben a fúvósok és a dobosok tisztaszívből játszottak, mint holmi boogie-woogie-től megrészegedett négerék. A menet fölé emelkedő dallam mégsem volt gyászinduló, a hangok összerázkódtak, egymáshoz verődtek, összeütődtek, és hihetetlen irányokba csúsztak el, úgy rontottak egymásnak, mint a kosok, fül-siketítő lárma közepette. Az alkalmi zenészek (valutaüzérek, kishalak és acélöklű fiúk) közül egyedül a tubát szorongató Luci kereste az ízléses egyensúlyt. Amikor a fehér Mercedes megállt a polgármesteri hivatal előtt, és a hosszú, végeláthatatlan menet, mint megtermett giliszta, lecövekelt egy pillanatra, ő volt az, aki az emlékezés percéhez illő hangulatot megadta.

A riasztók és dudák megnyugodtak, a zenekar hallgatott, és Luci, aki törökülésben helyezkedett el egy dzsip tetején, fején az egyik, mindig szemöldökére húzott, elegáns kalapja, valamint a bal fülében megvillanó ezüst fülbevaló, azon volt, hogy ismét rátaláljon, az oboa hiányában, arra, ami egykor talán Marcello *D-moll concertójának* egyik részlete volt. A környéken túlságosan is

nagy volt a csend, csak Aladin, a fotós dromedárja üvöltött szüntelenül.

A halottaskocsi egészen szép darab volt. Oromzatán pufók angyalokat ábrázoló metszetekkel, oldalt bibliai jelenetekkel, zsinórozott meggyszín bársonyfüggönyökkel. Nyomot hagytak rajta az esők, látszott, hogy számtalanszor végigjárta már az utolsó utat, a festék lepatogzott, a madarak, egerek és rovarok számtalan rést és repedést hagytak maguk után. Vizeletszagot árasztott, mert nem sokkal a felvonulás előtt még egy kutyakölyök lakott benne. A gyászos jármű előtt néhány fiú szivarra gyújtott (az egyik pipázott), leemelték a koporsót, lassan, megjátszott ájtatossággal tettek néhány lépést, és elhelyezték a hivatal bejáratához állított fémemelvényen. Egy súlyosabb, pokrócba takart tárgyat helyeztek a fejéhez, és két kisebb gyermekláncfűkoszorút.

A Mercedes sofőrje (papucsot viselt, szűk nadrágot és egy, a hasánál kidomborodó, Chicago Bulls feliratú trikót) figyelmesen irányította a temetési szertartást, fáradhatatlanul kiabálva, hogy „Uramirgalmazz!” Az ő jelére, anélkül, hogy túlságosan elterelődött volna a figyelmük a dohányzásról, a fiúk sietősen leleplezték a keresztet, és a koporsó fedelét is felemelték. A kíváncsiskodók felmorajlottak, ahogy ez már lenni szokott, mikor a tömeg megkönnyebbülése a meglepetéssel és egyéb erős érzésekkel keveredik. A fenyődeszkák között, a mellkasán csak úgy tessék-lássék módon keresztbe tett karral, görbe, behajlított lábakkal egy ember nagyságú, kopott

öltönybe öltöztetett, rongyokból és szalmából készült báb pihent. Széles, szakállba fúló arca volt. A fejéhez rakott keresztre választási plakátot ragasztottak, amely egy napbarnított, saját erejében bízó embert ábrázolt, alatta pedig egy táblán ez állt: „Itt nyugszik Victor Lazu, egy szardarab, aki polgármester akart lenni”.

3.

Istenem, tényleg, mihez is kezdtem volna Paulina néni reggelente elmesélt álmai nélkül? Menekülni úgysem lehetett. Elbújhattam a ruhásszekrénybe, vagy a fürdőbe is bezárkózhattam volna, de nem volt semmi értelme, ezért inkább elfogadtam így, a verandán elfogyasztott teával és mogyorós süteménnyel, az ezer éve szemerkélő esővel, a halkán sustorgó rádióval, velem és Paulina nénival együtt, ahogy a fonott hintaszékekben billegtetjük magunkat. Minden bágadt és jó volt, csak kissé hideg, a teába sosem került cukor, de szerencsére kalács akadt bőségesen, máskülönben a meséi egyáltalán nem zavartak, nem voltam ott a szereplők között, csak hallgattam a mások által kitalált vagy átélt történeteket. Az órát szándékosan a szennyes között hagytam, és tenyere-
met a fülemhez tapasztottam, ha valamelyik bemondó épp kihirdette a pontos időt, mert mit számított még az idő, amikor Paulina nénit gyakran, szinte rendszeresen meglátogatta egy frakkos úriember, egy fehér selyem-

mellényt és szürkés csokornyakkendőt hordó, enyhén szelütött, átmeneti korú úr, egy úr, aki frissen borotvált, elég magas, a fizikai gyengeség jeleitől mentes, egyszóval úr a szó legszorosabb értelmében. Ha csak a szeme színével egyező, elmaradhatatlan búzavirágcsokorra gondoltam, melyet megszagolt, mielőtt a néni ölébe helyezte volna, épp elég volt, hogy mindent megértsek. Sajnálatos módon a gyomromban is ketyegett egy óra, és sehogy se tudtam a végére járni, mikor is nyelhettem le, hirtelen tört rám az éhség (ó, mennyire gyűlöltem ezt!), ráharaptam a nyelvemre, csak hogy késleltessem a bejelentést; valósággal perzselt belülről. A fekély mindig is a párbeszéd esküdt ellenségének bizonyult, mégis kivártam egy kicsit, a talpig úriember pedig ünnepélyesen és az etikett összes szabályát betartva meghívta egy kis sétakocsizásra, a műútra, egy 1932-es Plymouth limuzinnal, a márka és az évjárat sosem változott. Hogy honnan jöhetett a műúton való sétakocsizás ötlete, annak csak a Jóisten a megmondhatója, mert a városban nem volt ilyen soha, semmi, ami ezt a nevet viselhette volna, de biztosan tudott valamit, nem kételkedem – tehát kocsikázás a műúton, a motor egyesben, lassan, könnyedén, a járda mellett, no, nem óvatosságból, csak, hogy mindenki láthassa, kicsoda Paulina néni, és kivel is kocsizgat együtt. Bejelentettem, hogy kimegyek vécére, bocsánat, csak egy pillanat, kisurrantam a konyhába és gyorsan elrágtam két-három pirítóskenyér-darabkát, még egy fél szelet se volt; közben minden rózsaszínre

váltott, és a kocsí már ott várakozott a park bejáratánál. A sofőr ideges gyorsassággal nyitotta ki az ajtókat, nem hiszem, hogy nélküle bármi is működhetett volna. Szőkés, fiatal fiú volt, sűrű öltöny és rubáska. Az autóból kiszálló pár megfontolt, távolságtartó pillantásokkal nézett körül, aztán átsiettek a sétányon, az elsárgult gesztenyeleveleken (az ősz volt az egyetlen hónap itt), a kiosk mellett zenélő fúvósok felé. Az úr pénzt osztogatott a koldusoknak, de annyira elmerült a társalgásban, hogy sohasem pillantott oda a jobbról és balról feléje nyúló, segélykérő kezekre, miközben szempilláit lebegtetve és az illendőség határáig csücsörített ajakkal, mesés szavakat sugdosott a vándormadarakról, néha egy-egy diszkrét kézszorítás is becsúszott, véletlenül persze, míg a zene egyre közelebb ért, mintha titkos szálak kötötték volna a gépies köszönésekhez és az őrtorony közelében egyre sűrűsödő biccentésekhez. Ismeretlen, tiszteletre méltó és tiszteletteljes arcok. A félrehúzódó, rongyos, koszos szerencsétlenek között – mindennek a teteje! – kik álldogáltak? Mioara, a gyógyszerésznő, Paraschiva a sétabotjával és a drága Jeni, az én szomszédasszonyaim álltak ott, hogy rossz volt nézni őket. Egy tucat idegen mellett a jó világból valók is, mindig mások és mások, és körülöttük kamaszkori ismerősök, majd gárdisták, éjjeliőrök és fáradt katonák érkeztek, sőt, ami még ennél is rosszabb, fehér hajjal, középiskolai egyenruhába öltözve, meglett férfiak közeledtek! És megint szóltam, hogy Paulina néni, ki kell mennem, van valami ezekkel az

esőkkel, jövök azonnal. Ismét a konyhában, vékony szelet sajt, egy harapás főtt tojás. A kioszkban a karmester tiszteletteljesen meghajolt, de a zene nem állt le, és középen két üresen hagyott szék várta, hogy a pár mihamarabb helyet foglaljon, senki sem merete volna elfoglalni őket. Taps hallatszott a melódiák között, az úr valami ártatlan hiba miatt megérintette a túsarkú kígyóbőr cipőt, de azonnal visszahúzta lakkcipőjét. A boldog incidens, ha nevezhetjük így, feloldódott az arcukat színező enyhe pírban, felhangzott a taps, tapsoltak ők is, a cipők újra találkoztak, néha még a vállaik és könyökeik is, az égbolt lilába játszott, a karmester a pillantásukat leste, a hajbókolásról ez alkalommal sem feledkezve el (az ősz volt itt az egyetlen évszak), és a hideg a zenéhez simult. Tyúkhúslevesről álmodoztam, a fekély az ember személyiségét is károsíthatja, álmodtam a benti levestésztákról is, miközben ők újra a limuzinban ültek, a néni egy királykék mohersállal a kékes szoknya felett, a városban kigyúltak, szikráztak a fények, a hátsó ülésen sötét volt, a sofőr rendíthetetlenül nézett előre, az úr, kezeit illedelmesen a térdére helyezve, egy híres olasz tenor életéről mesélt. Szörnyen, elviselhetetlenül égett a gyomrom, éhes vagyok, néni, éhes vagyok, ó, jaj, jó hogy mondd, elragadott a mesélés, a többi szertefoszlott.

Délutánonként kiléptem a házból, szemerkélt az eső, átvágtam a római castrum felé vezető úton, a víz minden lépésnél közrefogott, hol hamarabb, hol később, felhajtottam a felöltő gallérját, az esernyő gyógyszer-

nek számított. Jó érzéssel volt megáldva, aki kavicsokat szórt az ösvényre – vajon mire kellett neki? –, mert nekem nagyon jól jött, legalább részben megóvott a sártól. Az ösvény elhagyatottnak tűnt az archeológiai ásatások felfüggesztése óta, a folyton a vár falai között csapkodó szelet valahol a csontjaim mélyén éreztem. A fűzfa hintaszékben arról is hallottam, hogy egy vörös hajú nő megbabonázta Virgilt, Paulina néni unokaöccsét, levette a jegygyűrűjét, anélkül hogy az érezte volna, úgy vitte, mint egy szobrot, aztán egy, a saját hajából, mégpedig a jobb halántéka mellől vágott tincset kötött a gyűrűre, hétszer megforgatta Virgil szíve körül, és a férfi tenyerébe helyezte a gyűrűt. Eltűnt egy időre, Virgil pedig magas hídon lépkedett, valahol egész fenn, egy folyó felett, és egyre csak oldalra nézett, sohasem a mélyben háborgó hullámokra. A keserű tea és a mogyorók az égetett-cukor-glazúrral bevont piskótában. A vörös hajú nő csak úgy, a derült égből jelent meg újra, táncolt és úgy fonta össze karjait, mintha egy táncpartnert szorítana magához, a tánctól a híd és a folyó is egyre vörösebb lett, amíg el nem érték a nő hajszínével egyező árnyalatot, és végül Virgil földet ért a virágok ezrei között, a nap egyszerre több helyen is felkelt, és hatan voltak, megszámlálva is hat nap ragyogott az égen. Néhány nappal később a postás elhozta Virgil mamájának, Lucicának, a néni kisebbik húgának a levelét, én olvastam föl, az én lehetetlen hangommal, apám, míg gyerek voltam azt mondta: úgy beszélek, mintha folyton ribizlit ennék; apám elvesztet-

te a szemüvegét, ezért csak fülelt. Virgil nyitva felejtett csappal aludt el a fürdőkádban, a víz túlcsordult és körbenyaldosta az elektromos fűtőtestet, az automata biztosíték kiugrott, mekkora lehetőség! Virgil éppen ott égett meg, ahol a bőr a legérzékenyebb – tehát merre is? –; álljunk meg egy szóra, Paulina néni azt írja itt, hogy az alkarján és a lába között, gondolom a szegény fiú inkább némi gyomorfekélyt részesített volna előnyben, jó, hogy napok alatt rendbe jött: ez az álom...

Gyakran jártam a zuzmóval és mohával benőtt romok környékén, alacsony bokrok között a penészedő avarban. És elöntött a szánalom. A felöltő és az ernyő megvédett a végtelen esőtől, ám ahogy az ösvény ide-oda csapongott a dombok között, a tócsákkal folytatott harcban alulmaradt bakancsok úgy tocsogtak, mint a szivacs.

Újra feltűnt az úriember, a frakk, a búzavirágcsokor, a limuzin, a fűvósok, és csak ők ketten a limuzin hátsó ülésén. Egy csettintés, és a sofőr már nyitotta is a francia pezsgőt, a motor halkán duruzsolt, villogtak a jelzőlámpák, az úr kidobta csokornyakkendőjét az ablakon, s két felső gombot is kigombolt az ingén, egy dalocskát dúdolgatva, míg a néni elolvadt, mint a gyertya, melyre egyre csak csorog a viasz, a volánnál ülő ifjú rendületlenül nézett előre, a nyaka mintha nem is mozgott volna. Két ranitidin pasztilla, mindent megadnék, csak hogy megússzam az operációt. A városon túli erdőben a tisztás sárgán susog a reflektorok fényében, a sofőr játszik a mindezidáig a csomagtartóban lapuló hegedűn, tangó,

együtt lebegnek, cipőjük talpa összezúzza a száraz leveleket, a néni mintha darvak hangját hallaná (az ősz itt az egyetlen évszak), a gyertya már túl van a lángolás felén. A reflektorokat kikapcsolják, csillagok egyáltalán nincsenek, a hegedű felzokog, kár, hogy az úriember semmiképp se mond le az úriemléseiről.

Túl gyakran vizelsz, kedveském, szólt rám feddően Paulina néni, míg én a konyhában nagy falatokban nyeltem az almát vagy a kétszersültet. Magára hagyott sofőr a mezőn, éjszaka, házak az út két oldalán, egy 1932-es Plymouth, mindig ugyanaz a típus, ugyanaz az év, rázkódik, repül, az úr közönyösen megjegyzi, hogy fék nélkül maradtak, leereszkednek egy végtelen utcán, lejtő, milyen szép lett volna, ha vannak szárnyaik. Mára borjúszelet, ugye? És június vége volt, nem ősz.

4.

Lazu tanár úr biológiát tanít. Ő az a jelölt, akinek szimbolikus (a könyvtárosnő szerint bulváros) temetést rendeztek nemrég. Íme, az ő arckifejezése egy keddi délutánon: bőre kissé viaszos, mint minden megrögzött dohányosnak, szarkalábai nem utalnak sem a grippéjére, sem álmatlanságára, halántékától induló tinicei szinte mindig félrecsúsznak, felfedve a kopaszodó fejtetőt; a gyér szakálltól már nem látszanak hajdani, könyörtelesen markáns vonásai, melyek a fehér hadsereg tisztjéhez

méltoak voltak (mindez egy hölgy, egy gyógyszerésznő véleménye, aki hosszú évekkel válásuk után még most sem férjzett). A bozontos szemöldök, a kissé görbe orr, a húsos száj, a lapos orcák nem változtak semmit (e vonások miatt a gyógyszerésznő a komód egyik fiókjában, a fehérnemű alatt még őriz egy összekarcolt Tom Jones-lemezt, melynek dallamára táncoltak valaha).

A fotográfussal egy asztalnál ülve (a dromedár ott állt a kávézó előtt egy villanypóznához kötve) Lazu tanár úr bittersort iszik, egyiket a másik után, és a rendőrfőnökről beszél. Saša úr egy sört és egy csomag chipset fog és figyel. Mindketten az asztalra könyökölnek, az egyik a bal a másik a jobb karjával, állukat tenyerükbe fúrva, így csorog át rajtuk a zene, és Saša reméli, hogy a sorjázó énekesek és együttesek majd megszüntetik a fogfájását. A CD-k közötti szünetekben épp eleget hallani. Először ezt: „...küldött volna egy őrmestert, és minden rendben lett volna, vagy mi a franc! Nekik megy, hogy csendzavarás, tilosban parkolás, kioszt néhány büntetést, ez itt üdülő, hékás, itt betegek vannak, az emberek pihenni jönnek ide, hogy ne menjen fel a vérnyomásuk. Láttad volna, hogy meghunyászkodnak a kutyák, ha Maxim mozdult volna valamit, de nem akart, barátocskám, nem akart, ez tiszta sor!” Később pedig ezt (és Lazu úr homlokán egy vékony, kékes ér pulzál, mint a térképeken szokott egy-egy fontosabb folyó): „...és egyik hülyeséget a másik után sutyorogta a fülembe, azokról a csontokról, és a szakértői vizsgálatokról.

Ő, amilyen nagy és pocakos, egyszer csak áthajolt az íróasztal fölött, megfogta a kezemet, rám fújta poshadthagyma-szagú leheletét, ez, barátocskám, még a kávéhoz is bevág egy hagymát, egészen biztos vagyok benne, azt suttogta, hogy már egyáltalán nem bír aludni, még altatókkal sem. Képzelheted, miután a felesége már alszik, kiszáll az ágyból, kisomfordál az ebédlőbe, leszed minden nippet a tévéről, egy balerinát, egy hattyút és egy torreádort, valami ilyesmi, és a helyükre a gödörnél talált, napközben a teraszon rejtegetett, apró, szürkés gyerekkoponyát helyezi. Azt mondja, hogy egy szatyorban őrzi, a savanyúságos üvegek mögött, hogy senki se találjon rá. Így. És ott áll egész éjszaka a gyerekfej előtt és nézi a homlokcsonton látható törést, ami egy kilenc- vagy tízszirmú virágra emlékeztet – már látod is, nem? – ő úgy látja, mint egy margarétát... (köhögések) és reggel, ahogy pirkadni kezd, kézbe veszi, tapogatja, megsimogatja a szemét, az orrüreget, a száját, a fülei helyét is, és lassan-lassan megérint mindent, ami... (itt közbejött az ABBA egy dala, a *Lay All Your Love On Me*). Később: „...hogy aztán a szemembe mondja, pontosabban meg is esküdjön rá, úgy, ahogy a bíróságon szokás, hogy a várbeli csontvázak miatt nincs ideje levegőt se venni, hát még holmi trombitákra és dudákra, még akkor is, ha... (kitartó köhögés, melyet a Vaya con Dios követ, *Time Flies*)”. A fotográfus egy időre távozik az asztaltól, nem a vécén van, hanem a kávéház előtt, a dromedárnak visz egy zacskó kiszáradt krumplit. Mire visszatér, a profesz-

szor már a falnak támaszkodva alszik. Puša vállat von, és elmosogat még néhány poharat.

A törvényszéki orvos lehajol, és egy papírfecnit emel fel a földről. Piros és nedves. Megnézi mindkét oldalát, úgy tűnik, egy cukorka papírja. Eldobja.

– Igaz, hogy térden állva tartották ott, egy szál ingben? – kérdezi az őrnagyot.

– Mi? – dünnyögi a másik.

– Fagyott, ugye? Vagy tudom is én, nagyon hideg volt. Akárhogy is, egy szál ingben és fedetlen fővel állni ennyi ideig...

– Mit akar ezzel mondani? Hol...

– A rendőrség lépcsőiről beszélek. Miből vannak? Kőből? Mozaikkockákból? Mi van ott magánál? Itt hónak kellett lennie. Vagy jégnek. Már egy óra, másfél óra térdeplés is reumát okozhat. Vagy veseproblémákat.

– Uram! Uram! Én nem... Azaz, te mit...

– Nyugodjon meg, őrnagy úr! Reszket vagy mi azisten? Teljesen elsápadt...

– Mit akarsz, hé, tulajdonképpen?

– Higgye el, nincs semmi gond. Annyi év telt el azóta, ott helyben megbetegszik, ha úgy kellett volna lennie, most már nincs semmilyen kockázat, minden rendben. Vagy azoktól az ütésektől és rúgásoktól... Ugyanúgy. Ha akkor nem jelentek meg szimptomák...

– Figyelj, te nem érted?! – suttogja Maxim (nem ordít, mert a közelben, nyolc, tíz, tizennégy méteres körzet-

ben, nincs senkinek egy mérőszalagja a pontos mérésekhez, ráadásul, ismerős szinte mind, két ügyész, katonák, néhány újságíró, egy egykori politikai fogoly és az egyik archeológus).

– Nem beszéllek a törésekről és a belső vérzésről, az rögtön észrevehető és érezhető. Mégis fennállt annak a veszélye, hogy ennyi ütés után felbukkanjon egy vérrög valahol, de tudja, hogy van, ezek már érzékenyebb, az idegsebészetre tartozó dolgok.

– Bökd már ki, mi van! – vágódik ki a mondat a rendőrfőnök fogai közül, és kezét csípőre téve, szétvetett lábakkal lecövekel a törvényszéki orvos előtt, olyan közel, hogy az orruk szinte összeér.

– Micsoda esély, mi? Ennyi hő, mechanikai és talán érzelmi sokk után! Vagyis én úgy gondolom, lehetséges, hogy érzelmi sokkról volt szó, nem? Nem könnyű úgy rendőrnek lenned, hogy négykézláb állsz, és a nyakkenődönél húznak kifele, hogy úgy vigyenek sétálni, mint egy kiskutyát... Eh, de kellemetlen! És kik csinálják ezt veled? Holmi csavargók, úgy ám, mert forradalom van... Nem, ez aztán kellemetlen! Láttuk azt a fickót a fehér Mercedessel, nem? Azt, aki atlétában és papucsban császkaált, hm?

– ... – (Az őrnagy szemei egészen összeszűkülnek és égnek, míg az arca tisztára meggypiros.)

– Magának egészséges szervezete van. Eszik hagymát; sok hagymát eszik, nem igaz? Érződik. Talán segít ez a hagyma is, ki tudja... A jövőben használjon inkább száj-

vizet, olyan aromával, ami tetszik önnek, nem ártalmas!
Én a jázmin kedvelem.

– Mo-csok-ho-mo-kos! Mo-csok-ho-mo-kos!

Fentről nézve, mondjuk a castrum bejárata fölötti vastag falakról (ahonnan hajdanán a római örök is letekintettek, igaz ugyan, hogy inkább az erőd falain túlra, s csak igen ritkán befelé) a következő jelenet tárult volna elénk: két férfi, az egyik széles csípővel, krémszínű öltönyben, a másik testesen, bajuszosan, a Belügy egyenruháját viselve, békésen sétálgattak a sírgödör körül, a csontokkal foglalatoskodó emberek mellett. Hirtelen megálltak, amikor a rendőr a másik elé vágott, hogy valami bizalmas dolgot vagy olyasmit mondjon, amit nem jó nagy szájjal szétkürtölni, talán épp egy disznó viccet. A krémszínű öltönyt viselő férfi jóízűen nevetett, teste már-már összeroskadt a hahotázástól. Aztán, már egyedül, elindult egy kisebb csoport felé, valószínűleg azért, hogy nekik is elmesélje, amit hallott. A tisztnek valószínűleg eszébe jutott egy találkozó vagy egyéb fontos dolog, mert gyorsan távozott.

X hírközlő, véleményező és elemző napilap, 1712. szám, Y július 3. 16 oldal, Z lej, „Leleplezések-Ankétok” rovat, *Az áldozatok szaporodnak, az ügyészek hallgatnak* c. cikk:

Az utolsó nap a W-i üdülőtelepen történt tömegmészárlás négy újabb áldozata került nyilvántartásba. A feltá-

rás és osztályozás ritmusát figyelembe véve világos, hogy a múltban a pártvezetők által parancsba adott kivégzés mérlege meghaladhatja a 100 főt, vagy akár a 150-et is. A tömegsír – véletlenül fedezték fel azok az első vakációs napjukat töltő gyerekek, akiket egy előző tudósításunkban már bemutatunk – feneketlen kútnak tűnik.

Továbbra is gyanús a katonai ügyészek hozzáállása; hogy képtelenek elfogadni azt, ami egyértelmű. Ha megengedték, hogy a meggyilkoltak számát a megtalált koponyák számából megállapítsák, érthetetlen, miért nem ismerik el nyilvánosan, hogy golyó általi halálról van szó. Akadnak azonban arra utaló jelek, hogy az ügyészek, a vizsgálatban részt vevő törvényszéki orvossal együtt, módosítani kívánnak álláspontjukon. A tegnapi naptól, Spiru vezérezredes parancsára, a vizsgálatok hivatalos vezetői tartózkodnak bármiféle sajtónyilatkozattól. Ahhoz a kísérlethez képest, amikor megpróbálták egy korábbi időszakból származtatni ezt a W-beli megrázó tömegsírt, és így, közvetve feloldani a Szekuritátét minden bűne alól, a hallgatás – ez a „silenzio stampa”, melyre a bűnügyések olyan egyszerre álltak át, mint egy labdarúgó válogatot – akár előrelépésnek is tekinthető. Megtörténhet, hogy ezentúl a gyilkosokat és parancsnokaikat, valamint a velük mai napig összejátszó, kulcspozícióban lévőket már ne védelmezzék annyira buzgón?

Egyelőre a fontosabb intézmények képviselői közül egyedül Maxim őrnagy, a helyi rendőrség parancsnoka erősíti meg a politikai gyilkosság tényét, többször is nyilatkozva

lapunknak. Ez az ember hatalmas erőfeszítéseket tesz, hogy alászálljon az időben az '50-es, '60-as évekig, a gyilkosok után kutatva. Azok után, akik meghúzták a ravaszt, azok után, akik kiadták a parancsot. A legújabb információ, amit a mi lapunkkal osztott meg először, a következő: „...nagy, nagyon nagy nyomás nehezedik rám, hogy adjam fel. Nem fogom feladni. Függetlenül a kockázatoktól. Anynyi ember életéről van szó, annyi gyermekéről...”

Magyarázó jegyzet: ha fölfedezték a szövegben az X, Y, Z és W betűket, jó tudni, hogy nem egy függvényrendszer ismeretlenjeiről van szó (vagyis valami algebrai dologról), hanem szelíd szimbólumokról, melyek elárulják az identitástól, a kronológiától és a pontos helymeghatározástól való idegenkedést.

Ebéd a Matilda Panzióban: a vezérezredes apró darabokra tördelve mártja a kenyeret a pacallevesbe, a fiatal ügyészek egyike, a százados, könnyezik a csípős paprikától, a másik, a főhadnagy, aki egyáltalán nincs elemében, nehezen boldogul az evőeszközökkel egy rostos sült pizstráng fölött, egyre csak tüsszög és orrát a vendéglátóipari egység szalvétáiba fújja, melyeket aztán gyorsan a zsebébe tűr. A hely egyébként másként néz ki, mint egy tiszti étkezde általában, a falakon ugyanazt a hölgyet, valószínűleg a tulajdonosnő, Matilda nagyanyját vagy nagynénjét ábrázoló, a két világháború közt keletkezett szénrajzok és akvarellek sora, az asztalokon, kisebb gáz-

lámpákra emlékeztető asztali lámpák, a sarokban egy éppen használatlan, Kutyban készült csempékből rakott kandalló. Nincs más vendég, csak ők négyen.

A konyhaajtóban, egy zöld velúr függöny mögül hallgatózva, a pincérlány mindent ért, a hangokat is megkülönbözteti.

Tudja, hogy a morózus öregúr, aki a pacallevest hörböli és már várja az adag csirkemáját, szembeszegült a hal-evővel, azt állítva, hogy a rendőrfőnök korántsem idióta, sokkal inkább egy pitiáner cselszövő, aki megjátssza a nála lévő egyetlen adut. Miféle kártya, ezredes úr?, ez egy címeres ökör, szól közbe a húsgombócos csípős paprikást fogyasztó kopasz, de a vénember elmagyarázza, hogy Maxim (a pincérnő már az elejétől értette, kiről van szó) éppen lefokozás előtt áll, ezért tart ki tíz körömmel a tömegsír-elmélete mellett, hogy hősnek higgyék, és ne lehessen kirúgni. A szegény főhadnagy (aki a csendőrtisztet ismeri a városból) teljesen bekrepált, s csak akkor szólalt meg, ha a sót vagy a kenyeret kérte. A pisztrángos fazon szerint, aki átugrotta az első fogást, de két desszertet is kért, túrógombócot és cukrozott almát, a cselszövésre cselszövés a válasz, és azt javasolta, biztosítsák a csendőrszázadost, állásában marad, ha fölhagy a hülye meséivel, melyekkel mindenkit az örületbe kerget. A többi, mondta, miközben a száraz bort iszogatta, már úgysis a főfelügyelőség dolga, intézzék, ahogy kedvük tartja.

A lány a következő adagot hozza (csirkemáj), csülkös bableves, párolt káposzta cérnakolbásszal és a túrógom-

bóc), fekete harisnyája a szék sarkába akad. Ó, mekkora hülyeség! És a bőr, ahol felszaladtak a szálak, fehér, mint a túró! A négy tiszt, három civilben, nézi őt. A lány mosolyog, és arra gondol, hogy este, amikor találkoznak, Maxim, a rendőrfőnök, nem egy, de öt pár zokni árát adja majd neki.